

Prof. Ing. arch. Matúš Dulla, DrSc.
Fakulta architektúry FA ČVUT Praha a ÚSTRACH SAV Bratislava

Oponentský posudok

dizertačnej práce

Mgr. Huberta Kamila Guzika

Architektúra a feminizmus v Československu 1. poloviny 20. storočia

UK Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění 2009

Autor sa vedome a cielene vracia k staršiemu prístupu v skúmaní vzťahu feminizmu a architektúry: zdôrazňuje viac rozmer spoločensko-politický. Nie je to však tá často analyzovaná a pripomínaná ľavicová (marxistická) dimenzia, ale hlavne dimenzia reformne liberálna, ktorej sa doteraz venovalo oveľa menej pozornosti. Dôvodom k tomu mu je postreh, že neskoršie gendrové výskumu zastrelí na feminizme to, že bol vždy predovšetkým aktívnym politickým a sociálnym aktérom. Práca sa sústreďuje na vzťah takto vymedzeného feminizmu k problematike modernizácie architektúry a osobitne vo vzťahu k organizácii domácnosti.

Túto líniu sleduje autor na základe hlbokého a detailného poznania feministického spisbu prvej polovice minulého storočia v Československu, pričom je výborne zorientovaný v najnovšej anglo-americkú literatúre. To mu umožňuje vytvoriť si výborný objektívny pohľad na trendy, ktorých jednotlivé fazety boli často tak prepletené, že ich pri menej podrobnom poznaní nie je možné ani odlíšiť. Menej zainteresovaný čitateľ môže mať pritom ťažkosti sledovať výklad – autor totiž zvolil skôr názukové a literárne názvy jednotlivých kapitol, ktoré sa venujú týmto fazetám, namiesto jasnejších vecných názvov. Isteže to práci dáva sympatický literárny rozmer, prehľad to však neprospejeva.

Dizertácia pozostáva zo štyroch kapitol, z ktorých prvé tri sú dejinami inštitucionalizovaného feminizmu vo vzťahu k modernej architektúre. Posledná kapitola z tejto línie mierne vybočuje a skúma sa v nej emancipácia žien v architektonických povolaniach. Hoci sa tu tiež sleduje línia historického vývoja uplatnenia žien ako architektiek, z dôvodu zvoleného časového rámca (prvej polovice storočia) sa už v práci neobjavuje povoľný rozsiahly prienik žien do tohto povolania a na niektorých miestach zostal výklad len analýzou rodových (gendrových) a myzogylných mužských predsudkov (Josef Vydra, Karel Scheffler).

Hoci je hneď v prvej vete jasne položená otázka, ktorej je venovaná celá práca, predsa by som považoval za lepšie, keby bola vlastná dizertácia vybavená štandardnými kapitolami, ktoré sú prekvapujúco obsiahnuté v priloženom spisku *Tese desertační práce*. Mám na mysli popis súčasného stavu problematiky, zmienku o metódach, formuláciu cieľa, a napokon zhrnutie výsledkov prípadne diskusiu o nich. Možno však je, že iba nejaký mne neznámy formálny predpis ukladá, že tieto časti nemajú v dizertácii byť. Lebo po obsahovej stránke sú aj tie vypracované jasne a presvedčivo.

Ako architekt som zvyknutý na veľký dôraz, ktorý sa kladie na vizualitu aj v prácach vedeckých, čo často zabraňuje zúženiu na problémy čiastkové a abstraktné. V tomto prípade by však pomohlo veci, keby dizertant príležitostne použil ilustrácie. Na niektorých miestach (napr. na strane 57) sa dokonca objavuje zdĺhavý opis obrázkov z Honzíkovej knihy Úvod do studia psychických funkcií v architektúre, pričom by stačilo ich prevziať. Aj analýza dobových architektonických realizácií a návrhov by potom mohla byť bohatšia a hlbšia.

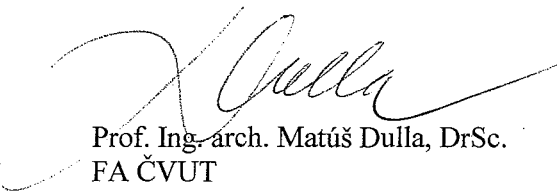
Nie je to však iba formálna pripomienka. Domnievam sa, že podnety, ktoré formujú definitívnu podobu architektonického objektu nie sú len „obsahové“ (funkčné a pod.), ale vo veľkej miere aj vizuálne. Zdá sa mi potom, že vplyv amerického taylorizmu a amerických vzorov bývania a organizácie domácnosti autor z dôvodu prílišnej orientácie na literárne zdroje preceňuje. Do úzadia sa pritom dostáva silnejší vplyv nemeckej architektonickej produkcie (vrátane jej formálne vizuálne štýlovej dimenzie), ktorá bola československému prostrediu veľmi blízka.

Autor sa podnetne a objavne sústreďuje najmä na poznanie a priblíženie inštitucionalizovaného liberálneho feministického hnutia vo vzťahu k modernizačej agende nového československého štátu. Jeho prístup k hodnoteniam je presvedčivý a vedecky objektívny, nemožno však nevidieť, že na ideologizujúce extrémny ľavicového a marxistického feminizmu nazerá s dešpektom. Pritom mu to však nebráni v ich poznaní, analýze a primeranom hodnotení. Len na konci skúmaného obdobia trochu opúšťa metodologický princíp, na ktorom stavia v prvých desaťročiach – namiesto analýzy programov a výsledkov aktivít spoločensko-politických hnutí a pod. (ženské a feministické hnutie, inžinierske a architektonické organizácie, samospráva, štátne inštitúcie, tlač, štátny vedecký výskum napr. typu Masarykovej akadémie práce atď.) už cituje len osamotených autorov (napríklad Vydru), za ktorými dobre nevidieť spoločensko-politické pozadie.

Rovnako zaujímavé by bolo poznať akú podobu mal feminizmus v druhej republike alebo za nemeckej okupácie. Tu je však autorov príspevok dosť skromný. Možno je to preto, lebo extrémna situácia nepriala ani feminizmu, obzvlášť nie liberálnemu, ani diskusiám o ňom, možno preto, lebo niet literárnych prameňov a dokumentov, či preto, lebo aj architektonická produkcia bola podstatne redukovaná a tlačaná do mimomodernej sféry. V každom prípade to však bolo možné aspoň stručne uviesť.

Dizertačná práca je však ako celok brilantná, originálna, jej téma je objavná a aktuálna a prináša nové, hlboké poznanie skúmanej problematiky. Dôkazom vysokej autorovej vedeckej erudovanosti je aj objektívnosť v hodnotení nedávnych ideológií, ktorých dôsledky stále pociťujeme a voči ktorým bývame extrémne kritickí.

Vzhľadom na vysoké kvality práce, očividnú schopnosť uchádzača dôkladne vedecky pracovať a vzhľadom na fakt, že priniesol vo svojej práci (a už aj publikoval) pozoruhodné nové poznatky plne odporúčam udeliť Mgr. Hubertovi Kamilovi Guzikovi titul PhD.

Prof. Ing. arch. Matúš Dulla, DrSc.
FA ČVUT

Praha, 11. 6. 2009